

rikaansch tijdschrift tot verbazing der wereld verscheen met een artikel van zijn hand over tuinbouw! Dan, zijn vroomheid: niet een uiterlijke devotie, maar een vast en onwrikbaar vertrouwen op een levenden God, gepaard met een taaie trouw aan de gevestigde Staatskerk; een vroomheid, die zijn leven beheerschte en een godsbesef, dat richtsnoer was voor zijn daden. Zijn strenge zedelijkheid: die hem de samenwerking van Parnell deed afwijzen. Zijn steeds groeiende liefde voor de vrijheid: de Britsche vrijheid, aan welker „onvergankelijke en onschatbare beginselen” Oxford university, naar hij haar in later jaren verweet, hem aanvankelijk niet geleerd had de rechte waarde te hechten. Zijn onstuimige liefde voor al wat verdrukt en vertrappt en mishandeld werd: een liefde, die hem tot getuigen dwong voor het oor van Europa. Zijn gehechtheid aan de Kroon; zijn verlichte behoudzucht; zijn ongetemde geestkracht; zijn onvergelijkelijk redenaarstalent. . . . Maar hoeveel is er nog te noemen en hoe onnoozel klinkt de vraag: Waaraan de macht toe te schrijven van dezen eersten onder de groote mannen over de geesten der menschen?

Ik kan niet beter doen dan hier de woorden neer te schrijven, waarmee Gladstone zijn eigen vader teekende in diens laatste levensjaren; ze zijn volmaakt op hem van toepassing:

„Zijn oog was niet befloersd noch zijn natuurlijke kracht verzwakt; hij was vol van lichamelijke en geestelijke sterkte; wat zijn hand ooit vond om te doen, hij deed het met al zijn vermogen; hij kon niet begrijpen of dulden hen, die, wetende dat een doel goed was, niet dadelijk en actief, er op af stevenden; en aan al die energie paarde hij een evenredige warmte, en, om zoo te zeggen, een heftigheid van aanhankelijkheid, een schrandere waardeering van humor, waarin hij rust vond, en een onbeschrijfelijke openheid en eenvoud van karakter, welke, zijn overige hoedanigheden de kroon opzettende, hem maakten tot bijna of volkomen den belangwekkendsten ouden man dien ik ooit gekend heb.”

Meer dan die hoog vereerde vader is de *Grand Old Man* geweest. In zijn openbaar leven een voorbeeld voor staatslieden; in zijn bijzonder leven een voorbeeld voor mannen. En in de grootsche eenheid van zijn volle leven een voorbeeld voor de menschheid.

„In de stervensweek van den laatsten der „*little Englanders*” — gelijk Gladstone genoemd is — heeft de groot geworden bevorderaar van het imperialisme, de minister van koloniën Joseph Chamberlain, voor zijn kiezers te Birmingham zijn jaarlijksche redevoering gehouden. Het zou de moeite loonen in het raam van die rede een schets te trekken van den binnenlandsch-politiek toestand in het Vereenigde Koninkrijk en in het bijzonder na te gaan of het behoud van de eenheid en de macht van dat Rijk in de laatste jaren te danken is, gelijk Joe zeide, „aan de verachte liberaal-unionisten; aan de verraders en Judassen („luide toejuichingen,” lascht de verslaggever op deze plaats in) die hun vaderland stelden boven hun partij en hun patriotisme boven